

stirjem misleč, da si s pokorščino napram svojim pijavkam zasluži in — kupi neskončno veselje v svetih nebesih!

Kar bodeš sejal v rahlo, počinjeno spomladansko zemljo, to bode pognalo močne kali in razvilo bode svoj čas bujno cvetje, rodilo ti obilni sad! Kar vcepiš v mlado, občutljivo človeško srce, to bode v njem pognalo močne korenine, izrastlo bode iz teh korenin mogočno drevo, katerega ne podere nikdar in nikdar še tako burnega življenja vihar.

Da, tedaj, v tistih temnih časih, tedaj se je v cepila v mlada srca — pesja pokorščina napram duhovščini in ti cepiči so bujno rastli, ker je mladim drevescam stregel na svoj način vrtnar, farški hlapec, z imenom — ljudski učitelj!

In ravno tedaj rastli so najbolj farški trebuhi, vršile se na kmečke stroške farške pojedine, živeli so duhovniki, kakor kapuni v kobačah, a pital jih je v nje zateleban kmet, kateri je zvedel, ker ni znal brati in ne pisati, od sveta samo toliko, kolikor se mu je povedalo od njega z prižnice, v spovednici ali pa v farovži. — In danes?

Oglejmo si malo bolj natanko po čem hrepeni večina duhovčine — hvala Bogu vsa ne — dandanes! Dandanes stokajo naši klerikalci najbolj radi tega, ker se jim je odtegnil upliv v šoli. Neznosno jih skeli, da dandanes noče učitelj pometati cerkve, noče snaziti farških čevljev, noče lizati nežno belih, blagoslovljenih duhovniških rok, peče jih, da so nastavljeni kot učitelji tu in tam — žalibog povsod ne — močje, polni navdušenja za ljudski blagor, naše klerikalčke — grize, da je začel vladati duh prostosti v naših šolah in njih neumorno delovanje je napeljeno proti temu, da bi ta duh zatrl, da bi dobili šolo in ž njo ubogo mladino zopet v svoje neusmiljene kremplje! In ker se jim to kratko malo ne da, prizadevajo si vsaj meje postaviti uplivu liberalno mislečih učiteljev in zato kričijo v enomur: »Za veronauk mora se odločiti več ur šolskega poduka na teden, šolski obisk naj se skrajša, deca naj hodi samo šest let v šolo,« za to se prilizujejo tu in tam učiteljem, želeč

bodem šel na vaše mesto in vam bodem nekaj zaklical, videli bodete, da ne bodete slišali niti ne besedice!« Po dolgem obotavljanju poklekne naposled župnik zares k spovednici, da bi dokazal mežnarju zopetno laž, mežnar pa vstopi v spovednico. Ko je podržal župnik uho na omrežje, je zakričal mežnar: »Župnik, zakaj si trkal v zadnjem tednu, ko me ni bilo doma, vsako večer na okno moje mlade žene?« Župnik je molčal. Mežnar ponovi na ves glas še enkrat svoje vprašanje. Župnik je molčal, kakor riba. Mežnar zakriči na ves glas: »Kaj si hotel od moje žene še sinoči o polnoči?« Župnik je pobožno gledal na mežnarja in je molčal, kakor grob.

Sedaj pa skoči mežnar ves razburjen iz spovednice nad župnika in reče: »Zakaj pa ne odgovorite častivredni?« »Da, odgovori župnik s kislim obrazom »tukaj zunaj se zares nič ne sliši, tudi jaz sem te sicer videl govoriti, a slišal pa nisem resnično nobene besede!«

Na to se je mežnar župniku ponižno naklonil in rekel: »Gospod, čuden čudež se je zgodil!«

»Pri Bogu je vse mogoče« je odgovoril pobožno in poveljno župnik in je šel zopet v obednico nazaj.

Sem slišal, da župnik mežnarja ni več nikdar silil v spovednico.

jih dobiti v svoje zanjke! In ko se je uvedel od pametnih možev tu in tam v kmečkih šolah na Štajerskem poduk družega deželnega jezika, toraj nemškega, kdo je bil najbolj proti temu poduku, kdo pogleduje s srpim svojim pogledom najojstreje po vsaki nemško-slovenski slovnici, želeč jo uže s pogledom razdrobiti na drobne kose?

To so tisti dolgosukneži, tisti klerikalčki, kateri želijo, da bi tavallo ljudstvo v nevedu, v temi, da bi se slepo dalo voditi od njih kakor tedaj, ko je bil farški debeluh mogočni gospodar suhega, stradajočega možicelna, katerega je ljudstvo nazivljalo z imenom gospod učitelj!

Kmet, h čemu le neki silijo nekateri duhovniki toliko tvojo deco v klosterske šole, h čemu ustanavljajo svoje farške šole se svojimi farškimi učitelji vpijoč: Dajte, dajte denarja za — **narodno šolo!**

To je figa, ne pa narodna šola, take šole so lestve (lojtre) po katerih plezi klerikalstvo proti višini svojega nekdanjega upliva, podpira pa te lestve se svojim itak že dovolj obremenjenim hrbtom ubogi, teptani kmet!

Vso to prizadevanje duhovčine naj še toliko vpije, da je narodnost, vera itd. v nevarnosti, vso to prizadevanje pridobiti zopet kmečko mladino v svojo oblast, ni ničesar družega, kakor duhovniško zakrito poželenje po tistih tedajnih, za njo toli blaženih, temnih časih!

Kmet, ako se ti priklati kaki farški podrepnik in ti reče: »Glej ga, Stajerca, sedaj že udriha po duhovnikih zavoljo tega, ker nam ti želijo ustanoviti šole za našo mladino, želeč, da bi se kaj dobrega naučila,« kmet, vprašaj tega hinavca, zakaj je pred kratkim na Koroškem podaril in izročil neki župnik farški šoli na stotine svetlih, iz kmeta »izfehtanih« kronic, ravno isti župnik, ki je računal kmetu samo za en pogreb, ki ni trajal niti ne četrt ure, nad sto kron? Vprašaj ga, ako te smatra za takega neumnega tepca, da bodeš verjel, da bi tisti, kateri guli in dere odrasle kmete, porabil ta iz kmeta izguljen denar v prid in korist ne odrasle kmečke mladine?

Sicer pa mu lahko daš za odgovor brati tudi to le.

Velikansko znanje, katero si je priborilo tisočero in tisočero jasnih glav starega veka, je bilo v takozvanem srednjem veku človeške dosedajne zgodovine shranjeno skoraj izključno v velikih klostrih, bilo je v rokah duhovčine! In duhovščina je hranila, kar jej moramo pripoznati, te pridelke človeškega truda, človeškega uma kakor dragocen biser, čuvala ga je, kakor čuva človek luč svojega očesa, seveda na — svoj način.

Vso tedajno šolstvo, vsa veda, vsa omika, ves poduk človeštva bil je v rokah duhovčine. In koliko te vede, tega poduka so občutila tedajna ljudstva brez ozira na narodnost, katero sladko sadje omike so tedaj ljudstva uživala pod varstvom duhovniških čuvajev omike?

O, dovolj, še — preveč!

Tisočero in tisočero gromad je vsplamtelo, na

njih pa so stokala uboga, nedolžna človeška bitja, katere je pustila duhovščina na vnebovpijoči, krivični način sežgati, ker niso bila po njeni volji, stokale so reve, nedolžna, mladoletna dekleta, kojih — lepota je bila njih pogubljenje, ihteč in roteč se, da so nedolžne. A neusmiljen plamen, zažgan velikokrat od blagoslovljene roke tistega, ki jih je še pred smrtjo oskrnil, je švigal po njih! Ubupajoč je preklinjalo tako bitje sebe, svet, človeštvo, preklinjalo v neskončnih mukah svojo rojstvo, svoje življenje, svojega stvarnika, ker se mu je odvzela še zadnja nada, zadnjo upanje na neskončno pravičnost Tistega, kateri je je poslal na ta — lepi svet!

Inkvizicija, to je bil en iztok velikanskega, dragocenega zaklada človeške omike, katerega je čuvala v srednjem veku duhovščina.

A drugi, morda ravno tako grenki griželj sladke, od duhovništva čuvane omike bila je razven duševne bede — telesna beda, bili so lakota, glad in njih spremljevalci! Da, tedaj je tudi že bujno cvetla pšenica vsem kutarjem, da, tedaj so imeli lahko delo! Kdor se jim je zoperstavil, ta je moral na gromado, ker je bil copernjak, zažgali ga so, a ogromno njegovo premoženje dobili so klostri, posvetni velikaši, večinoma lahkomišelnje puže, katere je vodila na svoji vrvi zopet duhovščina.

Žalostno, toda resnično! Ravno izza teh temnih časov izvirala so ogromna klosterska premoženja, zjediniła so se ravno tedaj velikanska cerkvena posestva, katerih še naštejemo lahko dandanes lepo število. In po teh časih hrepeni duh klerikalstva, to je vzor njegovih skrivnih, a vročih želj!

Za to si prizadeva klerikalstvo dobiti ljudstvo zopet v svoje kremplje in to je zopetni vzrok najnovejšega klerikalnega navala na naše šolstvo.

Iz Dunaja, morda najbolj klerikalnega mesta našega cesarstva, dobivamo poročilo, da so se zjediniše jasne glave tamošnjih učenjakov, umetnikov, pisateljev, zdravnikov in obrtnikov, ter so ustanovile društvo, katero bode delovalo ravno tam, toraj v bližini svitlega avstrijskega trona, se vsemi močmi proti klerikalstvu, proti njegovemu skrivnemu, a ljudstvu toli nevarnemu delovanju. In prvi klic tega društva se je glasil: Ljudstva, borite se za vašo najsvetejšo svetinjo, za prostost vaših šol!

In ta klic ponavljamo po teh danajšnjih vrstah tudi mi, iskreno želeč, da bi našel odmev tam zunaj v zadnji gorski koči!

Videli smo, kako je postopala duhovščina z ljudstvom v temnem srednjem veku, ko je imela izključno vso vedo v rokah, videli smo in nekateri izmed kmetov še se sami spominjajo, kako se je godilo ljudstvu pred kakimi 50-timi leti, ko se je zopet vladalo v šoli s cerkvenim žezlom!

Da, tedaj si bil dragi kmet, ravno s pomočjo svojih šol, s pomočjo vede suženj farovža, da, tedaj so delali s teboj, kar se jim je poljubilo!

Kmetje, ali bomo zares tako neumni, da bomo upali, da bi nam v sedajšnjih, še v obče hujših časih, v katerih razgraja še ljutejši boj za obstanek,

kakor nekda, pomagal ravno isti stan, ki nas s vso silo dobiti zopet v iste kremplje, kateri so dovolj, oh, preveč dovolj občutil naš ubogi ded praded?

Da, tedaj gospodje v dolgih črnih suknjah, tisti temni dnevi, to je bil vaš čas, a sedaj prišli drugi dnevi, prišel je drugi rod in ta čas je naš tem prednjaški čas! In njega prvi mogočno grometi st, nasproti vam naj se glasi: „Proč z vašimi roparji od naših šol, zakaj mi želimo prosto šolo!“ Da, to je a v tistih temnih časih vladali ste vi, sedaj pa, zadnja vlada enkrat prosto mišljenje, naj vlada duh slovakne in napredka in videli bomo, ali bode ljudstvo opazno srečno, kakor tedaj, ko je taval v temi, v blatinah, ki so je obupno vzdihovalo pod težkim jarmom tistih, kateri so mu na v nebovpijoči način oznanjevali, da je korist sveto vero „miru in ljubezni!“

Vojska med Rusi in Japonci

V Mandžuriji so bili Rusi popolnoma premagani

Kakor dva orjaka, pograbila sta se začeli v tega meseca oba nasprotnika in sicer je prišel napadal Japonec. Več kakor teden dni se je grozovita bitka pred glavnim mestom Mandžurije pred Mukdenom in Rusi so bili premagani, so se spretnejšemu nasprotniku umakniti, toraj zopet tepeni.

Južno od Mukdena sta si stala sovražnika proti in sicer je bil poveljnik desnega krila Japonski slavljeni general Kuroki, levega krila general Oku, dino je komandiral general Nodzu.

Japonci so si prizadevali potisniti Ruse vzhodu od mesta Mukdena in jim tako zabraniti, bi se umaknili preko Mukdena proti severu na, že poprej pripravljene utrdbe pri Tielinu. V je bilo blizu 60 tisoč Rusov in mnogo artilerije.

Začetkom tega meseca začeli so napadati trije imenovani japonski generali več ali manj Ruse. Boj se je vnel na celi črti. Japonci pa napade uprizorili samo radi tega, da so zakrili svoj namen, da bi namreč zgrabili Ruse od straz od zadej. Vsa ruska armada ni vedela namreč, da stoji japonski general Nogi, kateri je prišel iz Port Arturja se svojimi četami glavni japonski na pomoč. Kar naenkrat pa so se pojavile Nogi čete ravno tam, kjer jih Kuropatkin nikdar čakoval. Medtem, ko je namreč japonski general Oku najhuje napadal Ruse in so ti mislili, bode tukaj bila odločilna bitka, prekoračil je Nogi s svojimi četami za hrbtom generala Oku Hunho in je v velikem krogu prodiral proti Kar naenkrat je bil na zahodni strani Mukden toraj skoraj za hrbtom ruske armade. Sedaj se opazil Kuropatkin velikansko nevarnost, ki se preti. Vse voje, katere je imel še proste, toraj niso bili v boju z glavno japonsko armado vrgel generalu Nogiju nasproti in ti so dosegli pram Nogiju začetkoma tudi nekake uspehe. V japonski general maršal Ojama pa je pravilno